01337294

Declassified to Public
12 June 2020

លេខ៖ D244/1

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

Kingdom of Cambodia
Nation Religion King

Royaume du Cambodge
Nation Religion Roi

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres extraordinaires au sein des Tribunaux cambodgiens

ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
Office of the Co-Investigating Judges
Bureau des co-juges d'instruction

សំណុំរឿងលេខ៖ ០០៤/០៧-០៩-២០០៩-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស

ចំពោះមុខ ៖ **សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត**

កាលបរិច្ឆេទ ៖ **ថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៦**

ភាសា ៖ **ខ្មែរ/អង់គ្លេស [អង់គ្លេស ភាសាដើម]**

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ៖ **សម្ងាត់**

ឯកសារទទួល
DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): 17 / 10 / 2016
ម៉ោង (Time/Heure): 13 : 25
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: SANN RADA

ដីកាសម្រេចលើសេចក្ដីកែសម្រួលសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី ៤ របស់ អោ អាន

ផ្ញើជូន៖

សហព្រះរាជអាជ្ញា

ជា លាង
Nicholas KOUMJIAN

មេធាវីការពារក្ដី អោ អាន

មុំ លុច
Richard ROGERS
Göran SLUITER

មេធាវីការពារក្ដី យឹម ទិត្យ

សូ មូស្សេទ្ធី
Suzana TOMANOVIĆ

សហមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី

ជេត វណ្ណលី
ហុង គីមសួន
គីម ម៉េងឃី
ឡោ ជុនធី
សំ សុគង់
ស៊ិន ស៊ីវ៉ន
ទី ស្រីនណា
វ៉ែន ពៅ

Linda BEHNKE
Laure DESFORGES
NZEPA
Herve DIAKIESE
Ferdinand DJAMMEN-NZEPA
Nicole DUMAS
Isabelle DURAND
Françoise GAUTRY
Emmanuel JACOMY
Martine JACQUIN
Christine MARTINEAU
Barnabe NEKUI
Lyma NGUYEN
Beini YE

I. ប្រវត្តិនីតិវិធី

១. ករណីខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ("ស.ច.ស") នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ បានចុះបញ្ជីនៅថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៣ ថ្ងៃទី ០៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣ និងថ្ងៃទី ២២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥។

២. នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤ មេធាវីការពារក្តី អោ អាន ("មេធាវីការពារក្តី") បានដាក់*សំណើលើកទីបួនរបស់ តា អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១)*[1]។

៣. នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤ ក្រឡាបញ្ជីការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត("ក.ស.ច.ស") បានជូនដំណឹងមេធាវីការពារក្តី ថា គាត់ត្រូវបានអតីតសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ណែនាំមិនឱ្យដាក់*សំណើលើកទីបួនរបស់ តា អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១)* ចូលទៅក្នុងផ្នែកអង្គសេចក្តីនៃសំណុំរឿង ឡើយ[2]។

៤. នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៥ មេធាវីការពារក្តី បានដាក់*សេចក្តីកែសម្រួលសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី ៤* ("សំណើ")[3]។

II. សារណា

៥. សំណើ មានសំណើតូចៗចំនួនបីដែលសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ។

៦. ទី១ មេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរស៊ើបអង្កេតអំពីផលប៉ះពាល់បណ្តាលមកពីការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់យោធាសហរដ្ឋអាមេរិក (ស.រ.អា) មកលើប្រទេសកម្ពុជា ចាប់ពីថ្ងៃទី ០៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៦៥ ដល់ថ្ងៃទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៧៣ គឺផលប៉ះពាល់មកលើស្ថិតិទីតាំង

---

[1]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ A117/1 *សំណើលើកទីបួនរបស់ តា អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១)* ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤។

[2]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ A117 *សេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពីសំណើលើកទីបួនរបស់ តា អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១)* ថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤។

[3]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D244 *សេចក្តីកែសម្រួលសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី ៤* ថ្ងៃទី ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៥("សំណើ")។

01337296

ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទី ៣(“ដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣”)។ មេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរផ្តោតជាពិសេសទៅលើស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាក់ទងនឹងវត្តអូរត្រកួន វត្តភ្នំប្រុស វត្តអង្គញដី គោកព្រីង និងទួលបេង [4]។

៧. ជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចស៊ើបសួរ មេធាវីការពារក្តី ស្នើខ្ញុំ ឱ្យសម្រេចថាតើស្ថិតិទាំងនោះបានគិតឬក៏មិនបានគិតអំពីផលប៉ះពាល់ផ្សេងៗដែលបណ្តាលមកពីយុទ្ធនាការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា គឺផលប៉ះពាល់មកលើ៖

- ក) ចំនួនមនុស្សស្លាប់ និងរបួសយ៉ាងច្រើននាក់
- ខ) ការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ និង
- គ) អដ្ឋិធាតុដែលបានគាស់កាយពីរណ្តៅសាកសពរួមអាចជាមនុស្សដែលបានស្លាប់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា [5]។

៨. ទី ២ មេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរស្តាប់ចម្លើយសាស្ត្រាចារ្យ Ben Kiernan បណ្ឌិត Taylor Owen និង Noam Chomsky ទាក់ទងនឹងការស្រាវជ្រាវ និងការរកឃើញរបស់ពួកគាត់អំពីការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា[6]។

៩. ទី ៣ មេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងស្តាប់ចម្លើយសាក្សីនានាដែលអាចផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីផលប៉ះពាល់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា នៅវត្តអូរត្រកួន វត្តភ្នំប្រុស វត្តអង្គញដី គោកព្រីង និងទួលបេង[7]។

១០. មេធាវីការពារក្តី អះអាងថា សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាំងនេះទំនងជាអាចលាតត្រដាងភស្តុតាងដោះបន្ទុក[8]។ មេធាវីការពារក្តី បញ្ជាក់ពីទ្រង់ទ្រាយធំនៃយុទ្ធនាការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា ព្រមទាំងពេលវេលានៃការទម្លាក់គ្រាប់បែកនេះនៅជិតពេលដែលខ្មែរក្រហម

---

[4]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥។

[5]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។

[6]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៧។

[7]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨។

[8]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩។

ចូលកាន់អំណាច ដើម្បីផ្តល់ទឡ្ហីករណ៍ថា ផលប៉ះពាល់រួមបញ្ចូលគ្នាដែលការទម្លាប់គ្រាប់បែក បានធ្វើឱ្យមនុស្សស្លាប់ របួស និងផ្លាស់ទីលំនៅ អាចធ្វើឱ្យ ស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបាន ដកស្រង់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣ មិនមានភាពសុក្រឹត និងមិនអាចជឿជាក់បានឡើយ[9]។ ជាឧទាហរណ៍ មេធាវីការពារក្តី ផ្តល់មតិយោបល់ថា មនុស្សដែលបានស្លាប់ដោយសារការ ទម្លាក់គ្រាប់បែកដោយផ្ទាល់ ឬស្លាប់ដោយសាររបួស អាចត្រូវកប់នៅក្នុងរណ្តៅសាកសពរួម ដែលចោទថា អោ អាន ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ[10]។

១១. ចុងក្រោយ មេធាវីការពារក្តី បញ្ជាក់ថា ចំនួនជនរងគ្រោះដែលបានលើកឡើង និងមូលហេតុ នៃការស្លាប់អ្នកទាំងនោះ គឺជាចំណុចសំខាន់នៃពិរុទ្ធភាពនៅក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌ ហើយ ការដឹងអំពីព័ត៌មាននេះក្នុងកម្រិតមួយដែលត្រឹមត្រូវសមហេតុផលគឺមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ ភាពយុត្តិធម៌នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី[11]។

III. ពិភាក្សា

១២. អង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្លាប់បានបញ្ជាក់ថា ភាគីដែលស្នើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ"ត្រូវបំពេញលក្ខ ខណ្ឌត្រួតលើគ្នាចំនួនពីរ [...] ពោលគឺ សំណើសុំត្រូវតែ៖

(១) កំណត់បង្ហាញអំពីសកម្មភាពដែលត្រូវធ្វើ ឬដីកាដែលត្រូវធ្វើ ដោយមានការ បញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់("លក្ខខណ្ឌនៃភាពច្បាស់លាស់") និង

(២) បង្ហាញឱ្យបានពិស្តារអំពីមូលហេតុអ្វីបានជាសំណើបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដែល បានស្នើសុំ ឬកិច្ចដែលកើតចេញមកពីដីកាដែលធ្វើឡើង អនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១០)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មានការ"ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបញ្ជាក់នូវការពិត"ជា បឋម(លក្ខខណ្ឌនៃភាពពាក់ព័ន្ធជាបឋម)"[12]។

---

[9]ដូចដើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១។

[10]ដូចដើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣-១៤។

[11]ដូចដើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩។

[12]សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ D365/2/17 *សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជ អាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុង*

១៣. លក្ខខណ្ឌនៃភាពច្បាស់លាស់ តម្រូវឱ្យភាគីដែលស្នើ ជាប់កាតព្វកិច្ច“*ត្រូវមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធ្វើការបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់ដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចការអ្វីដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើការស៊ើបសួរ*”[13]។ ហេតុនេះ ខ្ញុំមិនជាប់លក្ខខណ្ឌត្រូវអនុញ្ញាតតាមសំណើមានលក្ខណៈជាទូទៅ ឬប៉ាន់ស្មាន ដែលស្នើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកឡើយ[14]។ ប៉ុន្តែ ភាគីដែលស្នើ ត្រូវតែចង្អុលបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីវត្តមាននៃភស្តុតាងដែលត្រូវស្វែងរក[15]។ ឧទាហរណ៍ អ.ប.ជ បានសម្រេចថា សំណើសុំដែលមិនបានលើកឡើងច្បាស់លាស់អំពីចំនួនឯកសារ ឬអំពីទីតាំងច្បាស់លាស់ដែលប្រមូលបានឯកសារនោះ ឬទីតាំងទុកដាក់ឯកសារនោះ គឺខកខានមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃភាពច្បាស់លាស់ឡើយ[16]។

១៤. លក្ខខណ្ឌនៃភាពពាក់ព័ន្ធ មានលក្ខខណ្ឌរងចំនួនពីរ។ ទី ១ សំណើ ត្រូវ“*មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងវិសាលភាពនៃការស៊ើបសួរ អនុលោមតាមការកំណត់ និងព្រំដែនដែលបានកំណត់ដោយដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម*”[17]។ ទី ២ សំណើ “*ត្រូវរៀបរាប់លម្អិតអំពីមូលហេតុអ្វីបានជាកិច្ចស្នើដែលជាកម្មវត្ថុនៃដីកាសម្រេចនឹងនាំឱ្យរកឃើញនូវការពិត*”[18]។ លក្ខខណ្ឌនេះតម្រូវថា ភាគីដែលស្នើសុំ ត្រូវបញ្ជាក់ពីចំណង

សំណុំរឿងដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងឮរបស់ជនត្រូវចោទចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង (“សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ”) ថ្ងៃទី ២៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២0១0 កថាខណ្ឌ ៤៧។

[13]សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ កថាខណ្ឌ ៤៨។

[14]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៨ និង ៥១។

[15]សំណុំរឿង00២ ឯកសារ D100/9/2 *សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅលើសំណើលើកទីពីររបស់ នួន ជា សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ* ថ្ងៃទី0៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២0១0 កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង00២ ឯកសារD164/4/13*សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុកឯកសាររួមរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅលើសំណើលើកទីពីររបស់ នួន ជា សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ* ថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២00៩ កថាខណ្ឌ ៣៨-៣៩។ សំណុំរឿង00២ ឯកសារ D273/3/5 *សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីការបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើលើកទី ១៨ របស់ នួន ជា សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ* ថ្ងៃទី ១0 ខែមិថុនា ឆ្នាំ២0១0 កថាខណ្ឌ១៩-២0, ២៦ និង ២៩។ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ កថាខណ្ឌ ៤៨ និង ៧៣។

[16]សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ កថាខណ្ឌ ៤៨។

[17]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។

[18]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥0។

01337299

ទាក់ទងជាបឋមរវាងកិច្ចស៊ើបសួរដែលបានស្នើសុំ ជាមួយនឹងបញ្ហាដែលស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ[19]។ ក្នុងករណីដែលសំណើពាក់ព័ន្ធនឹងភស្តុតាងដោះបន្ទុក ភាគីដែលស្នើសុំត្រូវបង្ហាញពីមូលហេតុជាបឋមដែលថា ការបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរអាចនាំឲ្យមានភស្តុតាងដោះបន្ទុក[20]។

ក. ស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣

១៥. មេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរស៊ើបអង្កេតអំពីផលប៉ះពាល់នៃការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា មកលើប្រទេសកម្ពុជា ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣[21]។ ទោះបីជាមេធាវីការពារក្តី ស្នើថា ខ្ញុំគួរផ្តោតជាពិសេសទៅលើស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងប្រាំកន្លែងដែលបានលើកឡើងខាងលើក៏ដោយ ក៏ មេធាវីការពារក្តី មិនបានកម្រិតសំណើរបស់ខ្លួននៅត្រឹមទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះឡើយ ប៉ុន្តែបែរជាពង្រីកសំណើរបស់ខ្លួន ទៅដល់ស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលបានលើកយោងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣[22]។

១៦. ភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនពីសាក្សី អ្នកជំនាញ និងឯកសារនានាទាក់ទងនឹងការទម្លាប់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា គឺមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ រួចហើយ[23]។ ពាក់ព័ន្ធជាងគេគឺរបាយការណ៍

---

[19]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០-៥១។

[20]សំណុំរឿង០០២ ឯកសារ D353/2/3 *សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹង "ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួររបស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ"ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០១០* ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១០ កថាខណ្ឌ ៤៧។

[21]សំណើ កថាខណ្ឌ ១ ។

[22]ដូចជើងទំព័រខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥។

[23]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D107/17.1 *រូបថតនៃរបាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំង* ថ្ងៃទី ២៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D117/1 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឡេង វណ្ណាង* ថ្ងៃទី ០១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១២ ទំព័រ ៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D107/9 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី មាស សាវុធ* ថ្ងៃទី ២១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ ទំព័រ ៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D6.1.657 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី លុយ បឿន* ថ្ងៃទី ០៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩ ទំព័រ ៦-៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D118/37 *របាយការណ៍ស្តីពីការអនុវត្តដីកាចាត់ឲ្យស៊ើបសួរជំនួស ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣៖ របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង* ថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣ ទំព័រ ១២-១៤ និង ២២-២៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D219/366 *[កែតម្រូវ]កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ស៊ិន ឃិន* ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ទំព័រ ៥ និង ១០។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D1.3.10.20 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សួន វ៉ាន់* ថ្ងៃទី ១៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១២ ឆ.២៧-

មួយរបស់អ្នកជំនាញប្រជាសាស្ត្រឈ្មោះ Ewa Tabeua និង They Kheam ដែលបានរៀបចំឡើងសម្រាប់កិច្ចស៊ើបសួរសំណុំរឿង ០០២។ របាយការណ៍នេះពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ជាមួយនឹងបញ្ហាដែលមេធាវីការពារក្តី បានលើកឡើង[24]។ អ្នកនិពន្ធរបាយការណ៍នេះមានភារកិច្ចផ្សេងៗ ដូចជា ត្រូវកំណត់អំពីចំនួនមនុស្សស្លាប់ និងមូលហេតុនៃការស្លាប់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ត្រូវបែងចែកឱ្យខុសគ្នារវាងការស្លាប់ដែលបណ្តាលមកពីគោលនយោបាយរបស់ ប.ក.ក ជាមួយនឹងការស្លាប់ដែលអាចបណ្តាលមកពីកត្តាខាងក្រៅ[25]។ របាយការណ៍នេះបានពិចារណាលើលទ្ធភាពដែលអាចថា ជនរងគ្រោះមុនឆ្នាំ ១៩៧៥ រាប់បញ្ចូលទាំងជនរងគ្រោះដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា ត្រូវបានកប់រួមគ្នានៅក្នុងរណ្តៅសាកសពរួមជាមួយនឹងជនរងគ្រោះរបបខ្មែរក្រហម ។ របាយការណ៍នេះបានបញ្ចេញមតិយោបល់ថា *"វាជារឿងដែលពុំអាចទៅរួចដែលថា គេអាចយករណ្តៅសាកសពរួមដែលត្រូវបានកំណត់ទីតាំងនៅលើផែនទីមកទល់បច្ចុប្បន្ន និងសាកសពក្នុងរណ្តៅទាំងនោះ ទៅផ្សារភ្ជាប់នឹងរឿងរ៉ាវផ្សេងៗក្រៅពីសម័យខ្មែរក្រហមបានឡើយ"*[26]។

១៧. បន្ថែមពីលើនេះទៀត ខ្ញុំនឹងមិនពឹងផ្អែកលើស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ("ស.ព.អ") បានដកស្រង់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣ ឡើយប្រសិនបើមិនបានត្រួតពិនិត្យឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ ស.ព.អ បានដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីបើកកិច្ចស៊ើប

ធ.៣០។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D1.3.10.20 *របាយការណ៍ស្តីពីទីតាំងប្រល័យពូជសាសន៍នៅខេត្តកំពង់ចាម* ឆ្នាំ ២០០២ ថ្ងៃទី ២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨ ទំព័រ ២[អង់គ្លេស]។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D6.1.1048 *ខេត្តសៀមរាប៖ តំបន់ឧត្តរថ្មី ភូមិភាគ [ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធគឺនៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ ពុទ្ធ ប៊ុន ទំព័រ ៥៣-៥៤]* ថ្ងៃទី ០២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ១-២។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D117/13 *របាយការណ៍អនុវត្តដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១២* ថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១២ ទំព័រ ២។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D6.1.940 *សៀវភៅរបស់ Wilfred DEAC ចំណងជើង "ផ្លូវទៅវាលពិឃាត-សង្គ្រាមកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៧០-១៩៧៥"* បោះពុម្ពផ្សាយនៅឆ្នាំ ១៩៩៧ ដាក់នៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D219/377 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី មន ម៉ុត* ថ្ងៃទី ២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៥ ធ.១១-ធ.១២។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D219/378 *កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ភិត សុម៉ា* ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ធ.១៤។

[24]សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ D6.1.197 *[កោសលុប] របាយការណ៍អ្នកជំនាញផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ* ថ្ងៃទី ៣០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩ ទំព័រ ២, ១៦-១៧, ៥១, ៥៦, និង ៥៩-៦១[អង់គ្លេស]។

[25]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D140 *ដីកាចាត់តាំងអ្នកជំនាញ* ថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩។

[26]*របាយការណ៍អ្នកជំនាញផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ* ទំព័រ ៣៥។

ស្ដូវសំណុំរឿង ០០៤[27]។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ក.ស.ច.ស បានស៊ើបអង្កេតអង្គហេតុ ដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានទី ៣។ សេចក្ដីសម្រេចនៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយដែល ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬក៏លើកលែងការចោទប្រកាន់ទាំងស្រុង ឬលើកលែង បទចោទមួយចំនួន នឹងត្រូវធ្វើឡើងដោយផ្អែកលើភស្តុតាងទាំងអស់ដែលប្រមូលបាននៅក្នុង អំឡុងពេលស៊ើបសួរ។ នេះអាចរាប់បញ្ចូលទាំងឯកសារដែល ស.ព.អ បានពឹងផ្អែកនៅក្នុង ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ត្រង់ចំណុចដែលកិច្ចស៊ើបសួរបានបញ្ជាក់ថា ឯកសារ នោះជាប់ពាក់ព័ន្ធ និងអាចជឿជាក់បាន។ ជាធម្មតា ការវាយតម្លៃណាមួយ និងការវាយតម្លៃ ទាំងអស់អំពីភស្តុតាងដើម្បីកំណត់លក្ខណៈ និងខ្លឹមសារនៃដីកាដំណោះស្រាយ នឹងត្រូវធ្វើឡើង អាស្រ័យតាមការអនុវត្តពេញលេញនូវគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ ជនចាប់ចោទ។

ខ. ស្ដាប់ចម្លើយសាស្ត្រាចារ្យ Ben Kiernan, Taylor Owen និង Noam Chomsky

១៨. ផ្នែកទី ២ សំណើ ស្នើថា ខ្ញុំគួរស្ដាប់ចម្លើយ Ben Kiernan, Taylor Owen និង Noam Chomsky ទាក់ទងនឹងការស្រាវជ្រាវ និងការរកឃើញរបស់ពួកគាត់អំពីការទម្លាក់គ្រាប់បែក របស់ ស.រ.អា។

១៩. បើតាមមេធាវីការពារក្ដី ភាពពាក់ព័ន្ធរបស់ Noam Chomsky គឺត្រូវស៊ើបសួរអំពីលទ្ធភាព ដែលអាចថា *"រដ្ឋាភិបាលអាមេរិក បានធ្វើឱ្យច្របូកច្របល់ និងបានបំផ្លើសដោយចេតនាអំពី ចំនួនមនុស្សស្លាប់ពីសម័យខ្មែរក្រហម ដើម្បីបិទបាំងឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ខ្លួនក្នុងការទម្លាក់គ្រាប់ បែកមកលើប្រទេសកម្ពុជា"*[28]។ ដោយមិនគិតពីអង្គសេចក្ដីនៃការអះអាងនេះទេ ស.ព.អ មិន បានពឹងផ្អែកលើការប៉ាន់ស្មានរបស់រដ្ឋាភិបាល ស.រ.អា ឡើយ ហើយមេធាវីការពារក្ដី មិន បានបញ្ជាក់ថា ការបំផ្លើសរបស់រដ្ឋាភិបាល ស.រ.អា[29] អំពីចំនួនមនុស្សស្លាប់នឹងប៉ះពាល់ជាក់ ស្ដែងយ៉ាងណាមកលើរឿងក្ដីប្រឆាំង អោ អាន ឡើយ។

---

[27]វិធានផ្ទៃក្នុង ៥៣(១)។

[28] សំណើ កថាខណ្ឌ ១។

[29]សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D1 *[កែតម្រូវលើកទី ១] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទី ៣* ថ្ងៃទី ២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨។

២០. ចំពោះ Ben Kiernan និង Taylor Owen ទោះបីជាសំណើ សំដៅលើឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយរបស់អ្នកជំនាញទាំងនេះ[30]ក៏ដោយ ក៏មេធាវីការពារក្តី មិនបានលើកឡើងពីមូលហេតុជាបឋមថាតើហេតុអ្វីបានជាអ្នកជំនាញទាំងនេះអាចផ្តល់ភស្តុតាងថែមទៀត ដែលអាចជាភស្តុតាងដោះបន្ទុក ឬក៏ជួយបញ្ជាក់ពីការពិត គឺឱ្យហួសពីការស្រាវជ្រាវរបស់ពួកគាត់ដែលអាចទទួលបានជាសាធារណៈឡើយ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ឥឡូវនេះ ពេលខ្លះ Ben Kiernan មានការស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការចូលរួមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។ គាត់មិនបានចូលតុលាការដើម្បីផ្តល់សក្ខីកម្មនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ នៅឆ្នាំ ២០១២ ហើយនៅឆ្នាំ ២០១៦ គាត់បានបដិសេធសំណើពីមុនរបស់ ក.ស.ច.ស ដែលស្នើសុំឱ្យចូលរួមការស្តាប់ចម្លើយ[31]។

២១. ហេតុនេះ មេធាវីការពារក្តី មិនបានបង្ហាញពីមូលហេតុជាបឋមថាតើហេតុអ្វីបានជា ការស្តាប់ចម្លើយ Ben Kiernan, Taylor Owen ឬ Noam Chomsky អាចមានភស្តុតាងដោះបន្ទុកទាក់ទងនឹងការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា មកលើប្រទេសកម្ពុជា។

គ. ស្វែងរក និងស្តាប់ចម្លើយសាក្សីនានាដែលអាចផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីផលប៉ះពាល់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា នៅវត្តអូរត្រកួន វត្តភ្នំប្រុស វត្តអង្គញ្ញដី គោកព្រីង និងទួលបេង

២២. ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើ ភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនទាក់ទងនឹងផលប៉ះពាល់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា បានដាក់ចូលក្នុងសំណុំរឿងរួចហើយ។ ទម្ងន់ភស្តុតាងនេះ មិនគាំទ្រទឡ្ហីករណ៍របស់មេធាវីការពារក្តី ដែលថា មនុស្សដែលបានស្លាប់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែកដោយផ្ទាល់ ឬដោយសាររបួស អាចត្រូវកប់នៅក្នុងរណ្តៅសាកសពរួម ដែលចោទថា អោ អាន ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។ ដោយផ្អែកលើភស្តុតាងដែលប្រមូលបានរហូតមកដល់ពេលនេះ ខ្ញុំមិនជឿថា មានមូលហេតុបឋមថាតើហេតុអ្វីបានជាការស្វែងរក និងស្តាប់

---

[30]ដូចជើងទំព័ខាងលើ ជើងទំព័រ ១-៣, ១៤-១៨, ២០ និង ២៤-២៥។

[31]សំណុំរឿង ០០២/០២ ឯកសារ E166/1/4 *សក្ខីកម្មរបស់* Benedict KIERNAN *ដែលភាគីបានស្នើសុំនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង* ថ្ងៃទី ១៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង ០០៤ ឯកសារ D219/726 *កំណត់ហេតុនៃកិច្ចស៊ើបសួរ* ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៦។

ចម្លើយសាក្សីថែមទៀតអំពីផលប៉ះពាល់ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា នៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងប្រាំ គឺជាវិធីសាស្ត្របន្ថែមទៀតដែលគួរឲ្យទុកចិត្តដើម្បីស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកឡើយ។

២៣. បន្ថែមពីលើនេះទៀត នៅក្នុងការគណនាចំនួនជនរងគ្រោះដោយសារ អោ អាន ខ្ញុំនឹងពឹងផ្អែកជាចម្បងលើសាក្សីដែលអាចផ្តល់ភស្តុតាងផ្ទាល់អំពីទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម ហេតុនេះ គឺស្ថិតនៅក្នុងតួនាទីមួយដែលអាចបែងចែកឲ្យខុសគ្នារវាងការស្លាប់នៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៧០ ដោយសារការទម្លាក់គ្រាប់របស់ ស.រ.អា ជាមួយនឹងការស្លាប់នៅសម័យខ្មែរក្រហម។

ឃ. មតិយោបល់ទូទៅអំពីការប៉ាន់ស្មានចំនួនជនរងគ្រោះ

២៤. ខ្ញុំដឹងថា បញ្ហាប៉ាន់ស្មានចំនួនជនរងគ្រោះ និងស្ថានភាពភស្តុតាងខូចចៀសមិនរួចដោយសារពេលវេលា គឺពាក់ព័ន្ធនឹងការវិវត្តជាទូទៅនៃកិច្ចស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ដែលបានបើកដំណើរការនីតិវិធី។ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំគួរជូនដំណឹងភាគីទាំងអស់ថា ខ្ញុំនឹងប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រយ៉ាងប្រយ័ត្នប្រយែងក្នុងការវាយតម្លៃភស្តុតាងទាក់ទងនឹងការគណនាចំនួនជនរងគ្រោះនៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋដែលបានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ។

២៥. ខាងក្រោមនេះគឺជាឧទាហរណ៍ដែលអាចជួយបង្ហាញពីវិធីសាស្ត្របែបនេះ។ ភស្តុតាងពីសាក្សីនានាអំពីទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម ជារឿយៗមានការបញ្ជាក់ដូចជាថា “ ៣ ទៅ ៤ ដងក្នុងមួយអាទិត្យឡានដឹកមនុស្ស ១០-២០ នាក់មកមន្ទីរសន្តិសុខ”។ ឧទាហរណ៍នេះបង្ហាញថា មានមនុស្សរង្វង់ពី ៣០ នាក់ទៅ ៨០ នាក់ក្នុងមួយអាទិត្យចំពោះការប៉ាន់ស្មានអំពីចំនួនជនរងគ្រោះ ហើយជាមធ្យមមានមនុស្សចំនួន ៥៥ នាក់។

២៦. ដោយគិតពីអនុភាពនៃគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនចោទប្រកាន់ ខ្ញុំនឹងប្រើប្រាស់តែចំនួនទាបបំផុតដែលបានគណនាតាមភស្តុតាង ហើយមិនប្រើប្រាស់ចំនួនមធ្យមភាគរវាងចំនួនទាបបំផុត ជាមួយនឹងចំនួនខ្ពស់បំផុតឡើយនៅពេលដែលកំណត់ចំនួនជនរងគ្រោះសម្រាប់គោលបំណង និងបរិបទនៃដីកាដំណោះស្រាយ។

តាមសំអាងហេតុខាងលើ ខ្ញុំ ៖

២៧. **ជូនដំណឹង** មេធាវីការពារក្តី ថា ខ្ញុំយល់ឃើញថា ផលប៉ះពាល់មកលើស្ថិតិទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម

ដោយសារការទម្លាប់គ្រាប់បែករបស់ ស.រ.អា មកលើប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានស៊ើបអង្កេតគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

២៨. **បដិសេធផ្នែកផ្សេងទៀតទាំងអស់នៃសំណើ។**

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៦

ចៅក្រម Michael Bohlander
សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ
International Co- Investigating Judge
Co-juge d'instruction International